

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA BIOTECHNOLÓGIE A POTRAVINÁRSTVA**

1126331

**ZHODNOTENIE SPOTREBITEĽSKÉHO SPRÁVANIA SA
VO VZŤAHU K NÁKUPU A OZNAČOVANIU POTRAVÍN**

2010

Tatiana TURŇOVÁ

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE
FAKULTA BIOTECHNOLÓGIE A POTRAVINÁRSTVA**

**ZHODNOTENIE SPOTREBITEĽSKÉHO SPRÁVANIA SA
VO VZŤAHU K NÁKUPU A OZNAČOVANIU POTRAVÍN**

Bakalárska práca

Študijný program:	Bezpečnosť a kontrola potravín
Študijný odbor:	6.1.13 Spracovanie poľnohospodárskych produktov
Školiace pracovisko:	Katedra hygieny a bezpečnosti potravín
Školiteľ:	doc. Ing. Jozef Golian, Dr.

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu na tému „Zhodnotenie spotrebiteľského správania sa vo vzťahu k nákupu a označovaniu potravín “ vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním bakalárskej práce.

Nitra

.....

podpis autora BP

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pánovi doc. Ing. Jozefovi Golianovi, Dr.
za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní bakalárskej práce.

Nitra

.....

podpis autora

ABSTRAKT

Práca prináša informácie o označovaní potravín na Slovensku, ale aj v zahraničí. V súčasnosti je dôležité, aby spotrebiteľ bol oboznámený o potravinách, ktoré konzumuje. Nie je dôležitý len obal, ale aj zloženie potraviny a zrozumiteľne vyjadrené informácií na obale. Pozornosť práce je zameraná predovšetkým na porovnaní názorov spotrebiteľov na nové označovanie potravín. A práve poukázanie na danú problematiku bolo dôvodom pre vznik tejto práce. Z uvedeného možno usúdiť, že cieľom prvej časti práce bolo presne opísať požiadavky na predávané potraviny. Druhá časť práce je zameraná na prieskum spotrebiteľov, ich názor a informovanosť prostredníctvom dotazníka. Kompletným vypracovaním daných častí boli naplnené ciele práce. Táto práca má prednosti vo svojej komplexnosti a všeobecnosti sledovaných parametrov a vysokej aktuálnosti spoločne s výhľadom na budúcnosť. Okrem toho môže slúžiť ako zdroj informácií za účelom bližšieho spoznania informácií na obale.

Kľúčové slová: spotrebiteľ, bezpečnosť potravín, nákup a označovanie potravín

ABSTRACT

The graduation theses presents information on food labeling in Slovakia but also abroad. At present, it is important that the consumer was notified about the food they eat. It is not important only the packaging but also the composition of food and a clear statement on the package. The attention of this work is focused mainly on a comparison of consumer opinions on the new food labeling. And just highlighting the issue was the reason for creation of this work. It can be concluded that the first objective of this work was to describe in detail the requirements for food sold. The second part focuses on the consumer survey, their views and information through a questionnaire. Complete development of those parts were filled with the objectives of the work. That work has advantages in its complexity and generality of monitored parameters and high recency together with view of the future. Furthermore, it can be served as a resource for better learning of information on the package.

Keywords: consumer, food safety, purchase of food labeling

OBSAH

Úvod	6
1 Prehľad literatúry	7
1.1 Všeobecné požiadavky na označovanie potravín	7
1.2 Nové pravidlá pre označovanie biopotravín	10
1.3 Označovanie výrobkov vhodných pre diabetikov	11
1.4 Označovanie GM výrobkov	13
1.4.1 GMO a Slovensko.....	13
1.4.2 GMO a EÚ.....	13
1.4.3 Dôvody pre pestovanie GMO.....	14
1.4.4 Dôvody proti pestovaniu GMO.....	15
1.5 Označovanie prídavných látok	16
1.6 Probiotiká	17
1.7 Cudzorodé látky	18
2 Cieľ práce	19
3 Metodika práce	20
3.1 Údaje o respondentovi.....	18
4 Výsledky práce	22
5 Záver	37
6 Použitá literatúra	38
Prílohy	41

ÚVOD

Hlavným cieľom označovania potravín je poskytnúť spotrebiteľovi dostatok informácií a ochranu. Spotrebiteľ sa tak môže rozhodnúť pre výrobky podľa vlastného uváženia zo zdravotných alebo chuťových dôvodov. Výrobca musí uvádzať všetky povinné informácie, napr. o aký výrobok ide, aké je jeho zloženie, akým spôsobom a ako dlho môže byť výrobok uskladnený.

Ochrana spotrebiteľa má svoj pôvod v Spojených štátoch amerických. Základ položil americký prezident John F. Kennedy 15. marca 1962 vyhlásením pred Kongresom USA. „Spotrebiteľmi sme my všetci, každý z nás. Je to najväčšia ekonomická sila, ktorá má vplyv na súkromné i verejné podnikanie“. Sformuloval prvé štyri základné práva: právo na bezpečnosť, informácie, výber a právo byť vypočutý.

Na konci 60. rokov minulého storočia došlo k rozhodnutiu prijať dokument o ochrane spotrebiteľa na najvyššej úrovni - Smernica OSN. Valné zhromaždenie ju prijalo 9. apríla 1985 pod názvom Smernica na ochranu spotrebiteľa.

Spotrebiteľské hnutie na Slovensku začalo aktívne fungovať v roku 1990 pod názvom Združenie slovenských spotrebiteľov. Slovenská republika v spolupráci s Českou republikou boli prvými krajinami strednej a východnej Európy, ktoré koncom roka 1992 prijali Zákon na ochranu spotrebiteľa.

Spotrebiteľ potrebuje vedieť, čo potraviny obsahujú, aby sa mohol zamerať na také potraviny, ktoré mu umožnia zostaviť si zdravú stravu. Pre alergikov je dôležité, aby zakúpené potraviny neobsahovali nevhodné, prípadne i nebezpečné látky. Všetky tieto informácie by sa mali uvádzať na obaloch potravín, alebo na etikete pripevnenej k výrobku. Názov, pod ktorým sa potravina predáva, nesmie byť klamlivý. Na etikete musia byť uvedené údaje týkajúce sa postupu pri výrobe. Na etikete musí byť uvedené: názov, pod ktorým sa potravina uvádza do obehu, meno, alebo obchodné meno a adresa výrobcu, množstvo potraviny bez obalu, dátum minimálnej trvanlivosti alebo dátum spotreby, identifikácia dávky, miesto pôvodu, návod na použitie, spôsob skladovania, zoznam zložiek, množstvo skupiny zložiek, nutričnú hodnotu a množstvo alkoholu.

Na základe zmeny zákona musia byť pri používaní rôznych zmesných zložiek uvedené všetky zložky samostatne.

1 PREHĽAD LITERATÚRY

Označovanie je písomné uvedenie údajov, ochrannej známky, obchodnej značky, vyobrazenia, piktogramu alebo symbolu, ktoré sa týkajú potraviny a sú umiestnené na akomkoľvek obale, nálepke, prstenci a inde alebo v sprievodnom dokumente, oznámení alebo upozornení, ktoré potravinu sprevádzajú.

Balená potravina je akýkoľvek jednotlivito balený druh potraviny, ktorá sa uvádza do obehu pre konečného spotrebiteľa a zariadenia spoločného stravovania a ktorá sa skladá z potraviny a z jej obalu, do ktorého je zabalená pred jej uvedením do obehu, pričom obal môže uzatvárať potravinu úplne alebo čiastočne, ale vždy tak, aby nemohla byť zmenená bez otvorenia alebo porušenia jej obalu.

Nebalená potravina je potravina vložená do akéhokoľvek druhu vhodného obalu na želanie v prítomnosti kupujúceho.

Dávka je množstvo potravín jedného druhu vyrábané, spracúvané alebo balené prakticky za rovnakých podmienok (**URL1**).

Garantom ochrany spotrebiteľa musí byť štát. ochrana spotrebiteľa je úloha je vec každého z nás. Pri potravinách ide o zvlášť dôležitú vec pretože sú predmetom každodenného užívania (**Serenčěš, 2005**).

Veľmi dôležitá je miera, akou spotrebiteľa treba chrániť a akú časť nechať na jeho vlastnom zdravotnom úsudku. Dôležitá je informovanosť a vzdelanosť (**Vavřínková, 2007**).

1.1 Všeobecné požiadavky na označovanie potravín

(1) Slovné označenie potravín uvádzaných do obehu údajmi podľa potravinového kódexu musí byť v štátnom jazyku. Označovanie aj v iných jazykoch nie je zakázané, avšak nesmie byť prekážkou čitateľnosti údajov uvádzaných v štátnom jazyku.

(2) Potraviny sa musia označovať tak, aby spotrebiteľ nemohol byť uvedený do omylu, najmä

a) ak ide o ich vlastnosti, a to najmä druh, pôvod, miesto pôvodu, zloženie, množstvo, trvanlivosť a spôsob výroby,

b) pripisovaním takých účinkov alebo vlastností ,ktoré potraviny nemajú,

c) poukazovaním, že potraviny majú osobitné vlastnosti, hoci v skutočnosti obdobné potraviny majú tiež takéto vlastnosti.

(3) V označení potravín sa nesmú uvádzať také údaje, ktoré sa používajú na označovanie prírodných minerálnych vôd a potravín na osobitné výživové účely podľa osobitných predpisov, ktoré pripisujú potravine vlastnosť, že pôsobí preventívne na zdravie ľudí alebo lieči chorobu, alebo sa odvoláva na takéto vlastnosti.

(4) Potraviny možno uvádzať do obehu, len ak sú označené podľa tejto hlavy potravinového kódexu.

(5) V označení balených potravín musia byť uvedené tieto údaje:

a) názov, pod ktorým sa potravina uvádza do obehu

b) meno alebo obchodné meno a adresa výrobcu, baliarne, alebo predávajúceho (distribútora alebo dovozcu), ktorý má sídlo v členskom štáte Európskych spoločenstiev a Európskej únie

c) množstvo potraviny bez obalu

d) dátum minimálnej trvanlivosti, alebo, ak ide o potraviny podliehajúce rýchlej skaze z mikrobiologického hľadiska, dátum spotreby,

e) zoznam zložiek,

f) identifikácia dávky,

g) údaj o pôvode alebo mieste pôvodu, ak neuvedenie tejto informácie by mohlo viesť spotrebiteľa do omylu, pokiaľ ide o skutočný pôvod alebo miesto pôvodu potraviny,

h) o osobitnom spôsobe skladovania alebo o požiadavkách na použitie,

i) návod na použitie, ak by jeho neuvedenie mohlo spôsobiť nesprávne použitie alebo prípravu potraviny, bez poskytnutia takéhoto návodu,

j) o množstve určitých zložiek

k) o skutočnom množstve alkoholu vyjadrenom v objemových percentách, ak ide o nápoje s množstvom alkoholu viac ako 1,2 objemového percenta.

(6) Ak potravina vyžaduje osobitné podmienky manipulácie, alebo ak spotrebiteľ musí byť informovaný o vlastnostiach potraviny, musia byť v označení uvedené aj údaje o

a) určení potraviny na osobitné výživové účely alebo iné osobitné použitie,

b) pôvode potraviny z hľadiska geneticky modifikovaných organizmov,

c) ošetrení potraviny alebo jej zložiek ionizujúcim žiarením,

d) výživovej hodnote potraviny, ak ide o potravinu, ktorá má v označení uvedené výživové tvrdenie,

e) možnosti nepriaznivého vplyvu na zdravie ľudí (**URL2**).

Klamlivá reklama je reklama tovaru. Služby, obchodného mena, známky, ktorá uvádza spotrebiteľa do omylu a v dôsledku klamlivosti môže ovplyvniť ekonomické správanie týchto osôb (**Vozár, Lapšanský, 2001**).

Spotrebiteľské práva sú zahrnuté v smernici OSN. Ide o osem práv spotrebiteľa:

- 1- právo na bezpečnosť
- 2- právo informovanosti
- 3- právo byť vypočutý
- 4- právo výberu
- 5- právo na uspokojenie základných potrieb
- 6- právo na náhradu
- 7- právo na spotrebiteľskú výchovu
- 8- právo na zdravé životné prostredie (**Kita, 2002**)

Človek spotrebúva výrobky preto, aby uspokojil svoje potreby súvisiace s osobným rozvojom. Za spotrebiteľa sa považuje osoba, ktorá identifikuje svoje potreby a želania, robí nákup a následne disponuje potravinou počas procesu spotreby.

Spotrebiteľia sa delia:

- Individuálny spotrebiteľ- nakupuje výrobky pre svoju spotrebu, spotrebu v rodine- uskutočňuje konečnú spotrebu
- Organizácie ako spotrebiteľia- pre vývoj svojej činnosti musia nakupovať produkty (**Bandlerová, et al, 2003**).

Každý človek je spotrebiteľ- zaujíma sa o veci, ktoré používa, spotrebúva a ktoré mu spríjemňujú život. Získava ich nákupom, ktorý je výsledok jeho vôle (**Horská – Kapsdorferová, 2004**).

Spotrebiteľ je prvok každého marketingového riadiaceho systému (**Kročánová, 2006**).

Rozhodnutie spotrebiteľov pri kúpe potravín je do značnej miery ovplyvnené kúpyschopnosťou obyvateľstva, ktorá je daná vývojom príjmov, a informovanosti spotrebiteľov o potravinách (**Kubicová, 2006**).

Označovanie potravín je nástroj umožňujúci informovanú voľbu spotrebiteľa. Konzument, ktorý má možnosť informovanej voľby, môže efektívne informovať skladbu potravín vo svojej strave a tým aktívne pristupovať k upevňovaniu a zlepšovaniu svojho zdravotného stavu (**Kromerová, 2007**).

Zákon o ochrane spotrebiteľa upravuje práva spotrebiteľov a povinnosti výrobcov, predávajúcich, dovozcov a dodávateľov, pôsobnosť orgánov verejnej správy v oblasti spotrebiteľa, postavenie právnických osôb založených alebo zriadených na ochranu spotrebiteľa.

Podľa tohto zákona má každý spotrebiteľ právo na výrobky a služby v dobrej kvalite, uplatnenie reklamácie, náhradu škody, vzdelávanie, informácie, ochranu svojho zdravia, bezpečnosti a ekonomických záujmov a na podávanie podnetov a sťažností orgánom úradnej kontroly a obci pri porušení zákonom priznaných práv spotrebiteľa. Taktiež každý spotrebiteľ má právo na ochranu pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách, ktorými sú zmluvy uzavreté podľa Občianskeho zákonníka alebo Obchodného zákonníka, ako aj všetky iné zmluvy, ktorých charakteristickým znakom je, že sa uzatvárajú vo viacerých prípadoch, a je obvyklé, že spotrebiteľ obsah zmluvy podstatným spôsobom neovplyvňuje; aj na spotrebiteľské zmluvy, ktoré neboli uzavreté podľa Občianskeho zákonníka, sa primerane použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka.

1.2 Nové pravidlá pre označovanie biopotravín

Ministri poľnohospodárstva členských štátov EÚ sa dohodli na pravidlách pre označovanie biopotravín. Mali by do budúcnosti stanoviť jednotné značenie bioproduktov v rámci celej EÚ a prísnejšiu kontrolu. Spotrebiteľia sa tak budú môcť ľahšie orientovať na trhu s ekologickými produktami. Nariadenia prinášajú celkom nové pravidlá pre oblasť označovania biopotravín. Ich cieľom je zlepšiť orientáciu a informovanosť spotrebiteľov a uľahčiť identifikáciu biopotravín na trhu. Používanie bio loga EÚ pre označovanie ekovýrobov bude povinné, ale môže byť doplnený logom príslušného členského štátu alebo súkromným logom ekofarmy. Bio logom bude navyše môcť byť označená iba potravina, ktorá je z 95% tvorená ekologickými zložkami. Ďalej bude na bio výrobku informácia o pôvode surovín, či pochádzajú iba z jedného štátu, či boli suroviny

vyprodukované v rámci štátov EU, alebo či suroviny pochádzajú z tretích krajín. Pre biopotraviny pochádzajúce z tretích krajín bude používanie bio loga EU dobrovoľne (URL3).

1.3 Označovanie výrobkov vhodných pre diabetikov

Skôr sa výrobky vhodné pre ľudí s diabetom označovali ako DIA potraviny. Dnes sa ich označovanie riadi v ČR vyhláškami Ministerstva zdravotníctva č.54/2004 o potravinách pre zvláštnu výživu a spôsob ich použitia, v znení neskorších predpisov a č.450/2004 o označovaní výživovej hodnoty potravín. Správne sú nazývané: „Potraviny vhodné pre diabetikov,, alebo „Potraviny vhodné aj pre diabetikov v rámci stanoveného dietneho režimu". Sú teda zaradené medzi skupinu potravín určených pre zvláštnu výživu.

Výrobky nikdy neobsahujú disacharid sacharózu (repný cukor) ani jednoduchý monosacharid glukózu (hroznový cukor), ale sú sladené kombináciou náhradných sladidiel. Náhradné sladidlá sa delia do dvoch základných skupín. Kalorické sladidlá (fruktóza, alkoholické cukry alebo polyoly) majú podobnú sladivosť a kalorickú hodnotu ako sacharóza. Druhou skupinou sú nekalorické sladidlá, tzv. umelé sladidlá (acesulfam K, aspartam, sacharín). Majú sladivosť mnohonásobne vyššiu a používajú sa v nepatrných množstvách. Oba základné druhy sladidiel majú svoje technologické obmedzenia, a preto výrobcovia potravín väčšinou pre dosiahnutie dobrej chuti a kvality potravín pre diabetikov používajú kombináciu viac druhov sladidiel.

Na obale výrobku, vedľa názvu potraviny, jeho výrobcovi, hmotnosti potraviny a doplnenie predpísanou formulou, je výrobca povinný uviesť zloženie výrobku so zdôraznením použitého sladidla a tabuľku nutričných a energetických hodnôt pre 100g výrobku. Tabuľka má poskytovať tieto údaje: množstvo energie, obsah bielkovín, sacharidov, z nich potom obsah škrobu, cukrov (myslí sa monosacharidov a disacharidov) a polyolov, ďalej obsah tukov, vlákniny, sodíka a nenasýtených mastných kyselín.

Príklad tabuľky hodnôt a deklarácii: Tab. 1

Energetické a nutričné priemerné hodnoty v 100 g výrobku (stanovené akreditovanou lab. v súlade s vyhl. 450/2004)	DIANA kakaový koláč s kokosom
Energie	1803 kJ, 434 kcal
Bielkoviny (g)	8,00
Sacharidy (g)	38,30
- z nich cukry (g)	4,20
- polyoly (g)	16,10
- škrob (g)	16,40
Tuky (g)	30,50
z nich nasýtené mastné kyseliny (g)	11,60
Vláknina (g)	2,86
Sodík (g)	0,43
Deklarácie	Vhodné pre diabetikov
Počet výmenných jednotiek pre 100 g výrobku: 3,2	So sladidlom a fruktózou
	Nadmerná konzumácia môže vyvolať preháňavé účinky

V prípade, že takto vyplnená tabuľka chýba a na obale je iba napísané: „ Výrobok bez cukru„ alebo „Výrobok bez pridaného cukru„ nemožno takúto potravinu považovať za vhodnú pre diabetikov. Minimálne z toho dôvodu, že diabetik nemá možnosť skontrolovať si príjem energie alebo sacharidov, ktoré si často prepočítava na tzv. chlebové jednotky. Preto je vhodné na obaloch potravín určených pre diabetikov určiť aj hodnotu chlebových jednotiek pre dané balenie výrobku. Navyše je treba zdôrazniť, že u všetkých pekárskejších výrobkov vznikajú jednoduché cukry vďaka vlastnej enzymatickej aktivite múky pri jej výrobe. Žiadny pekárskejší, ani cukrárskejší výrobok vyrobený z pšeničnej múky nie je preto celkom jednoduchý cukor (**Beránková, 2009**).

1.4 Označovanie GM výrobkov

Komerčné pestovanie GM plodín v EU je zatiaľ **obmedzené**. Na európskom trhu sa však GMO produkty **vyskytujú** a preto je pre spotrebiteľa dôležité ich označovanie. Na základe toho označenia sa môže vyhnúť ich nákupu. Podľa smernice EÚ musia byť označené všetky potraviny obsahujúce viac ako 0,9% GMO a to isté sa týka aj krmív pre zvieratá. Nedostatkom tejto legislatívy však je, že živočíšne produkty ako mlieko, mäso alebo vajcia získané zo zvierat kŕmených GM krmivom už označené byť nemusia (**URL4**).

1.4.1 GMO a Slovensko

Na Slovensku platí zákon o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných organizmov a vykonávacía vyhláška k nemu, ktoré upravujú postup schvaľovania a uvádzania GMO na slovenský trh. Štát vydáva súhlas na používanie uvedenej technológie v uzatvorených priestoroch, jej uvoľňovanie do životného prostredia a uvádzanie na trh. Tento zákon spĺňa kritériá Európskej únie.

Existujú aj predpisy, ktoré upravujú oblasť krmív, osív a ekologického hospodárstva. Pokiaľ ide o potraviny, tie sú upravené v zákone o potravinách a v Potravinovom kódexe SR. Geneticky modifikované potraviny schvaľuje ministerstvo zdravotníctva, ktoré vykonáva aj dohľad nad dodržiavaním ich správneho používania a nad ich označovaním. Naše právo je v súlade s legislatívou EÚ, je v ňom zapracovaný aj prísnený limit pre náhodnú prítomnosť GMO v produkte. Limit v Európskej únii je 0,9 % (**URL4**).

1.4.2 GMO a Európska únia

Samotní západoeurópski spotrebiteľia sú však zatiaľ, čo sa týka pestovania geneticky upravených rastlín, jednotní. Priamych odporcov požitia geneticky zmenených plodín v potravinách je v Európe totiž asi 53 percent. Ani v samotnej západnej Európe nie je vzťah ku geneticky zmeneným plodinám rovnaký. V Španielsku sa napríklad geneticky zmenená Bt kukurica pestuje už niekoľko rokov na ploche od 25- do 35-tisíc hektárov. Táto kukurica po zásahu genetických inžinierov sama vyrába jedovatú látku, ktorá ničí škodcu víjačku kukuričnú. Kukuricu teda nemusia ošetrovať proti škodcovi chemicky.

1.4.3 Dôvody pre pestovanie GMO

Zástancovia pestovania a používania GMO najmä však biotech rastlín uvádzajú viac výhod pestovania GMO rastlín:

- prínos pre životné prostredie- redukcia umelých hnojív, závlah a agrotechnických zásahov do pôdy
- zlepšenie výživy
- posilnenie imunity
- získanie vyšších úrod, kvalitnejších rastlín
- zníženie prítomnosti možných karcinogénnych látok najmä v kukurici (znížením používania ťažko odstrániteľných triazínov)
- zlepšenie zdravotného stavu rastlín, odolnosti a adaptačnej schopnosti plodín na podmienky prostredia (voda, teplo)
- zlepšenie skladovateľnosti plodov
- zlepšenie technologických ukazovateľov rastlinných produktov
- odolnosť na prerastenie zrna u obilnín
- možnosť pestovania na zasolených pôdach
- odstránenie znečisťujúcich látok z prostredia napr. ťažkých kovov
- využiteľné pri šľachtení rastlín
- zníženie energií a nákladov na insekticídy a chemické látky používané v poľnohospodárstve
- možnosť produkcie protilátok a vakcín GMR a využitie v medicíne
- pozitívna budúcnosť v alergológii

Vývoj pôjde i napriek odporcom výrazne vpred (**Timko, 2006**).

Biotechnológovia predpokladajú, že práve GMO môžu vyriešiť viaceré problémy rozvojových krajín. Už dnes sa napríklad používajú v Indii modifikované tzv. proteínové zemiaky, ktoré obsahujú viac bielkovín a majú zlepšiť výživu a tým i zdravie Indov. V roku 2003 rozvojové krajiny vysadili geneticky upravované rastliny na viac ako štvrtine pestovateľských plôch. Vedci počítajú okrem rastlín aj s veľkým rozvojom využitia GMO vo farmácii a priemysle (**URL6**).

1.4.4 Dôvody proti používaniu a pestovanie GMO

Odporcovia GMO zväčša argumentujú informáciami, ktoré nie sú podložené serióznym vedeckým výskumom. Takéto informácie sú zverejňované v médiách s cieľom vyvolania senzácie.

Najčastejšie argumenty proti používaniu GMO sú:

- možné získanie rezistencie ku antibiotiku
- škodlivosť pre hmyz
- možnosť vytvorenia rezistencie voči Bt toxínu u škodcov
- potenciálne nebezpečenstvo šírenia biologicky aktívnych látok vylučovaných zo zbytkov GMR cez pôdu a povrchové vody (**URL5**).

Európska komisia v roku **1999** stopla schvaľovacie procedúry nových druhov modifikovaných plodín a rozhodla sa pre opatrnosť. Európski vedci sa pustili do experimentov, ktoré potvrdili, že dlhodobé vplyvy geneticky zmenených plodín na človeka sa zatiaľ nedajú stopercentne odhadnúť. V roku 1998 niekoľko štátov EÚ vyhlásilo, že nebude povoľovať ďalšie genetické zmenené organizmy, kým EÚ nebude mať perfektné zákonodarstvo. V roku 2003 ho Európska komisia dopracovala a od apríla 2004 platí. Členské krajiny Európskej únie majú na základe platnej legislatívy EÚ **možnosť zakázať** hociktorú geneticky modifikovanú plodinu, ak majú vážne obavy z jej možného negatívneho vplyvu na spotrebiteľa. Platí to aj v prípade, keď sú tieto plodiny zaradené do katalógu povolených osív. Krajina, ktorá sa pre zákaz rozhodne, však musí komisii predložiť nové vedecké dôkazy, ktoré jej obavy potvrdzujú. Najviac geneticky upravených plodín pestujú americkí farmári - dovedna na 45 miliónoch hektároch.

- Geneticky upravené plodiny pestuje zatiaľ 18 prevažne zámorských krajín
- Vedúcou krajinou sú USA
- Celková výmera obsahovala v roku 2006 zhruba dvojnásobok rozlohy Veľkej Británie a Írska
- Ich pestovanie vyvoláva aj ostrý odpor (**URL6**).

Výsledky výskumu uskutočnenom medzi spotrebiteľmi poukázali na fakt, že viac ako polovica Európanov nerozumie v plnej miere nutričným informáciám uvádzaných na obaloch potravín a veľakrát sa o ne ani nezaujíma. Informácie o energetickej hodnote potravín a nápojov musia byť prehľadné, jasné, zrozumiteľné a dobre čitateľné, aby ich mohli využiť pri rozhodovaní v záujme vyváženého energetického príjmu a výdaja. Významné európske potravinárske spoločnosti reagovali na výsledky výskumu a dohodli sa iniciatívne uvádzať na obaloch svojich potravín údaje, ktoré spotrebiteľovi poskytnú všetky podstatné informácie o nutričnom zložení výrobku. Spoločná iniciatíva odráža angažovanosť potravinárskeho priemyslu v poskytovaní zmysluplných informácií spotrebiteľom, ktoré pomáhajú kvalifikovane sa rozhodovať pri nákupe potravín. Nutričné údaje môžu byť zložité na pochopenie, avšak predstavitelia potravinárskeho priemyslu sa domnievajú, že navrhovaný prístup nutričného označovania spotrebiteľovi ponúka pomoc pri výbere správnej potraviny a prezrádza tiež, aký výrobok si spotrebiteľ kupuje. Zložité údaje sa poskytujú efektívnym a ľahko pochopiteľným spôsobom (**Halgašová, 2007**).

1.5 Označovanie prídavných látok

V medzinárodnom obchode s potravinami je povinné označovanie podľa medzinárodného číselníka INS schváleného Codexom Alimentarius FAO/WHO, pričom Európska únia používa to isté kódovanie, ktorému je priradené písmeno E. Toto kódovanie sa používa aj u nás. V súlade s ustanoveniami 2. hlavy II. časti Potravinového kódexu SR sa prídavné látky na obaloch potravín musia označovať niektorým z týchto dvoch spôsobov:

1) skupinovým názvom kategórie + príslušným kódom

alebo

2) skupinovým názvom kategórie + celým názvom prídavnej látky, a to podľa klesajúceho množstva, v akom sú obsiahnuté v potravine.

V súlade s platnými pravidlami medzinárodného obchodu s potravinami a Potravinovým kódexom SR sa však v potravinách vyrábaných alebo dovážaných do SR nemôžu vyskytovať iné látky ako tie, ktoré boli schválené a sú prísne kontrolované (**Šinková, 2007**).

Hlavným cieľom doteraz uskutočnených cielených previerok predaja a označovania potravín je v konečnom dôsledku ochrana spotrebiteľa pred nepoctivým predajcom. Dobre pripravená legislatíva v podobe zákona o potravinách a potravinového kódexu a vzájomná spolupráca s ďalšími orgánmi je dobrou zárukou, že spotrebiteľovi nevznikne riziko alimentárneho ochorenia (**Rajzák, Gulovič, Juriš, 1998**).

1.6 Probiotiká

Vyprodukované suroviny živočíšneho alebo rastlinného pôvodu a následne potraviny bez výskytu rezíduí cudzorodých látok sú prioritou Slovenskej republiky a s cieľom zabezpečiť najvyššiu úroveň ochrany zdravia a ochrany spotrebiteľa. V súlade so stratégiou bezpečnosti potravín, ciele Slovenskej republiky smerujú k uplatňovaniu integrovaného prístupu k potravinovému reťazcu a k dôslednej kontrole na všetkých jeho stupňoch v záujme produkcie zdravotne bezpečnej potraviny (**Ihnátová, Bíreš, Matušová, 2005**).

Selekčné kritériá zohrávajú najdôležitejšiu úlohu pri výbere probiotických mikroorganizmov. Jedná sa o mono alebo zmiešanú kultúru živých mikroorganizmov, ktorá prospešne zlepšuje črevnú mikroflóru človeka alebo zvierat (**Havennar, Huis Int veld, 1992**).

Je potrebné správne vymenovanie probiotických baktérií v potravinách. Etiketa by mala obsahovať aj stav životaschopných probiotík prítomných na konci doby použiteľnosti (**Reid et al, 2001**).

Na etiketách sa odporúča uvádzať: Označenie rodu, druhu, kmeňa

- podmienky skladovania
- minimálne množstvo životaschopných probiotík na konci doby použiteľnosti
- doporučené podávané množstvo
- zdravotné požiadavky (**Golian, Sokol, Chovanec, 2005**)

Ešte pred vstupom Slovenskej republiky do EÚ bolo potrebné zapracovať do národnej legislatívy všetky predpisy EÚ, ktorých záväznosť nevyplýva priamo zo vstupu. Medzi takéto predpisy patria aj smernice na označenie potravín. Ide o smernicu Európskeho parlamentu a rady 2000/13/ES z 20. marca 2000 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa označovania, prezentácie a reklamy potravín v znení

smerníc 2001/101/ES, 2002/86/ES a 2003/89/ES, ktorými sa nahradila smernica 79/112/EEC v znení neskorších predpisov.

V zmysle týchto smerníc bola spracovaná nová hlava Potravinového kódexu SR, ktorá vyšla výnosom MP SR a MZ SR z 28. apríla 2004 č. 1187/2004-100. Touto hlavou PK SR sa rozšíril rozsah platnosti oproti pôvodnej hlave, a to tak, že okrem požiadaviek na označovanie potravín pre konečného spotrebiteľa a zariadenia spoločného stravovania, ustanovenia tohto výnosu sa vzťahujú aj na reklamu a prezentáciu potravín určených pre konečného spotrebiteľa. Je tiež zakázané uvádzanie takých údajov, ktoré sa používajú na označovanie prírodných minerálnych vôd a potravín na osobitné výživové účely, t. j. údaje, ktoré pripisujú potravine preventívne alebo liečebné vlastnosti. Oproti pôvodnému zneniu sa tiež rozšíril rozsah údajov, ktoré musia byť uvedené v označení potravín (**Haščík, 2004**).

1.7 Cudzorodé látky

V rámci sledovania zložiek potravinového reťazca na obsah cudzorodých látok sa sleduje 555 ukazovateľov zo skupín kontaminantov, reziduí pesticídov, reziduí veterinárnych liečiv, dusičňanov, dusitanov, aditívnych a endogénnych cudzorodých látok (**Kantíková, Johanes, 2009**).

Prídavné látky

Prídavné látky v potravinách sú v nariadení definované ako látky, ktoré sa bežne nekonsumujú ako samotné potraviny, zámerne sa však dostávajú do potravín na technologické účely.

V prípade označenia množstva prídavnej látky ako quantum satis sa v takomto prípade prídavná látka do potravín používa v súlade so zásadou quantum satis.

Označovanie prídavných látok sa rozlišuje na označovanie prídavných látok, ktoré nie sú určené pre konečného spotrebiteľa, prídavných látok, ktoré sú určené pre konečného spotrebiteľa a pre označovanie prídavnej látky ako zložky v potravinách (**Trusková, 2009**).

2 CIEĽ PRÁCE

Hlavným cieľom bakalárskej práce na tému „Zhodnotenie spotrebiteľského správania sa vo vzťahu k nákupu a označovaniu potravín“ je poukázať na problematiku informovanosti spotrebiteľov týkajúcu sa označovania potravín.

Niektoré označenie potravín je pre ľudí s rôznym stupňom vzdelanosti, zamestnania a sociálneho postavenia nezrozumiteľné. Faktom však je, že informácie na niektorých potravinách sú neúplné, poškodené manipuláciou alebo v cudzom jazyku a tým nepredstavujú pre spotrebiteľa priame informácie týkajúce sa potraviny.

Cieľom je upozorniť na systém kontroly označovania výrobkov v SR.

Cieľom práce je:

- pomocou dotazníka zistiť názory spotrebiteľov na problémy nákupu a označovania potravín,
- zhodnotiť postoje spotrebiteľov k rizikám plynúcim z označovania potravín,
- analyzovať príčiny spotrebiteľského správania sa,

3 METODIKA PRÁCE

Prehľad literatúry bakalárskej práce pozostáva z porovnania spotrebiteľov na označovanie potravín, názorov autorov na danú problematiku.

Celkový postup vypracovania bakalárskej práce pozostáva z nasledujúcich krokov:

- výber literatúry
- zhromaždenie literatúry domácej i zahraničnej
- štúdium literatúry
- vypísanie informácií
- vypracovanie dotazníka na tému „bezpečnosť potravín z pohľadu spotrebiteľa“
- vyhodnotenie výsledkov
- zapracovanie výsledkov do grafov
- na základe výsledkov bol vypracovaný záver

Prieskum zameraný na bezpečnosť potravín z pohľadu spotrebiteľov

Základná charakteristika respondentov

1. Pohlavie

Dotazník vyplnilo spolu 100 respondentov, z toho 31 žien (31%) a 69 mužov (69%).

2. Vek

Vo vekovej štruktúre je najviac zastúpené rozmedzie od 21-30 rokov s počtom 72 respondentov (72%), po ňom nasleduje kategória nad 61 rokov s 10 respondentami (10%), nasleduje rozmedzie medzi 31- 40 rokov- 8% opýtaných, ďalšie 2 skupiny od 41-50 a od 51-60 rokov majú zhodný počet oslovených- 5%. Veková kategória menej ako 20 rokov nebola zastúpená vôbec.

3. Vzdelanie

Vo vzdelaní prevláda počet respondentov so stredoškolským vzdelaním 60 (60%). Zastúpenie oslovených s učňovským vzdelaním predstavuje 15%, vysokoškolsky vzdelaných je 20%. Najmenej respondentov má ukončenú základnú školu- 5%.

4. Pracovné zaradenie

Najviac respondentov 38% pracuje v súkromnom sektore, nasleduje robotník 20%, dôchodcovia tvoria 10% a aj administratívny pracovník má 10% zastúpenie. Medzi oslovenými boli aj študenti 9%, dôchodcovia tvoria 6% zastúpenie. Pracovníci štátnej správy tvoria 2%, taktiež aj manažéri 2% a učitelia 3%. Respondenti neuviedli iné pracovné zaradenie.

5. Mesačný príjem rodiny

56% oslovených má príjem viac ako 830€, od 498-664€ zarobí 16%, 14% opýtaných zarába od 664- 830€. Do 332€ zarobí 10%, od 332- 498€ zarobia 4% oslovených.

6. Počet členov rodiny

Podľa počtu členov domácnosti je najviac zastúpená trojčlenná rodina- 46 (46%), po nej nasleduje dvojčlenná rodina 38 opýtaných (38%), 7% opýtaných žije v päťčlennej rodine. Štvorčlennú rodinu tvoria 4% opýtaných a 5% opýtaných žijú sami.

7. Bydlisko

V meste žije 89 (89%) oslovených a na dedine 11 (11%).

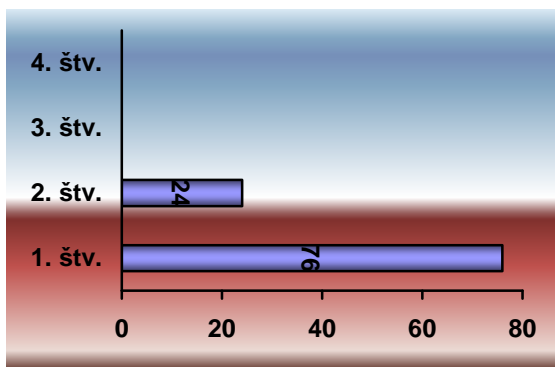
4 VÝSLEDKY PRÁCE

Vyhodnotenie dotazníka

23. Poznáte označenie Slovak gold?

Z prieskumu vyplynulo, že označenie Slovak gold pozná 76% opýtaných a 24% ľudí nepozná dané označenie.

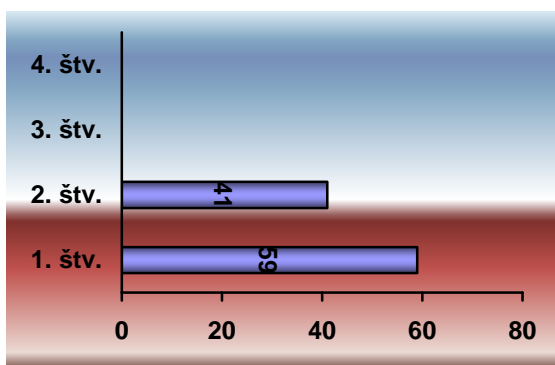
Graf. č. 23 Poznáte označenie Slovak gold?

24. Poznáte národnú značku kvalitných surovín?

Z nasledujúcich údajov vyplýva, že slovenský spotrebiteľ pozná národnú značku kvalitných surovín v percentuálnom rozdelení : áno, poznám národnú značku kvalitných surovín 59% a nie, nepoznám národnú značku kvalitných surovín 41%.

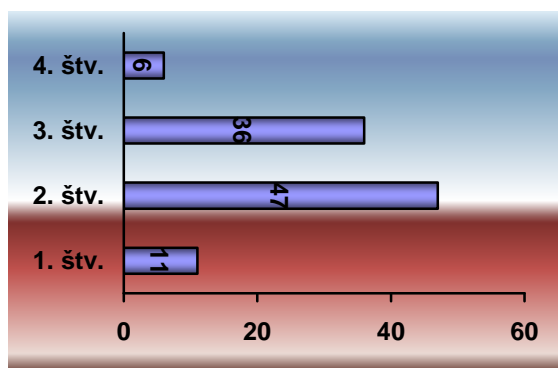
Graf. č. 24 Poznáte národnú značku kvalitných surovín?

25. Myslíte si, že máte dostatok alebo nedostatok informácií ohľadne bezpečnosti potravín?

Prieskum preukázal, že 47 (47%) opýtaných si myslí, že majú skôr dostatok informácií, 36 (36%) považuje svoju informovanosť za nedostatočnú, 11 (11%) si myslí, že majú rozhodne dostatok informácií a rozhodne nedostatok informácií má 6 (6%) opýtaných.

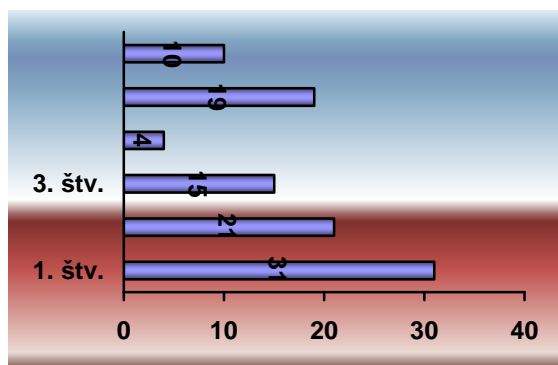
Graf č. 25 Myslíte si, že máte dostatok alebo nedostatok informácií ohľadne bezpečnosti potravín?

26. Z ktorých zdrojov čerpáte najčastejšie informácie o bezpečnosti potravín?

Z prieskumu vyplynulo, že 31 (31%) opýtaných čerpá informácie týkajúce sa bezpečnosti potravín z dennej tlače a časopisov. Letáky, brožúry a časopisy považuje za zdroj informácií 21 (21%), internet využíva 19 (19%), z televízie čerpá informácie 15 (15%) opýtaných, pre 10 (10%) oslovených sú zdrojom informácií kolegovia a za rozhlas považuje zdroj informácií 4 (4%) opýtaných.

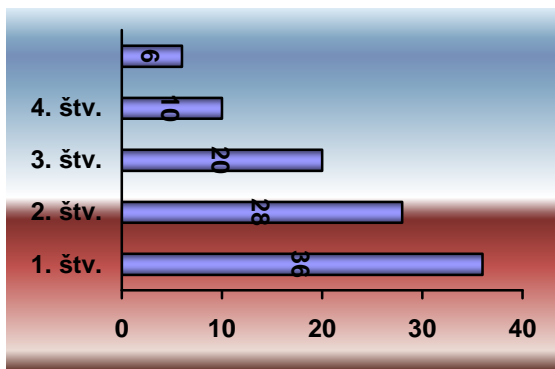
Graf č. 26 Z ktorých zdrojov čerpáte najčastejšie informácie o bezpečnosti potravín?

27. Ktorý zdroj poskytujúci informácie o bezpečnosti potravín je podľa vás najdôverihodnejší?

36% oslovených považuje za najdôverihodnejší zdroj informácií o bezpečnosti potravín odborné časopisy, štátna správa je najdôverihodnejšia pre 28% oslovených, z internetu čerpá informácie o bezpečnosti potravín 20% ľudí. Súkromný sektor a média sú dôverihodné pre 10% a 6% oslovených.

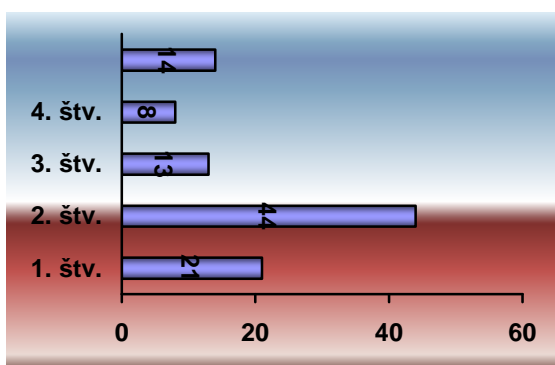
Graf č. 27 Ktorý zdroj poskytujúci informácie o bezpečnosti potravín je podľa vás najdôveryhodnejší?

28. Ktoré informácie o bezpečnosti vám najviac chýbajú?

Podľa prieskumu spotrebiteľov vyplýva, že 21% opýtaným chýbajú informácie o zložení výrobku. Informácie o zdravotných rizikách považuje za potrebné uvádzať na obale 44% oslovených, o použitých konzervačných látkach by chcelo byť informovaných 13%. Genetickú úpravu považuje za potrebnú uvádzať na obale 8% oslovených a pôvod suroviny, z ktorých je potravina vyrobená považuje za dôležité 14% oslovených.

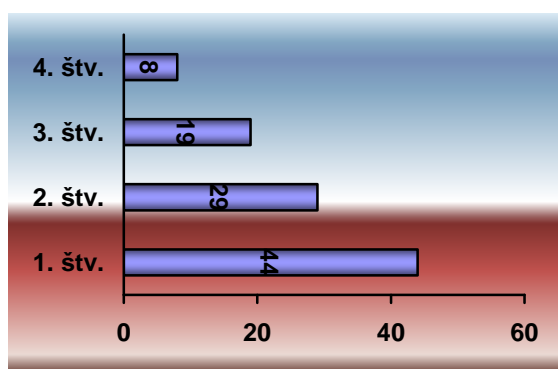
Graf č. 28 Ktoré informácie o bezpečnosti vám najviac chýbajú?

29. Pociťujete niekedy pri nákupe potravín obavy z toho, že by mohli byť zdravotne škodlivé?

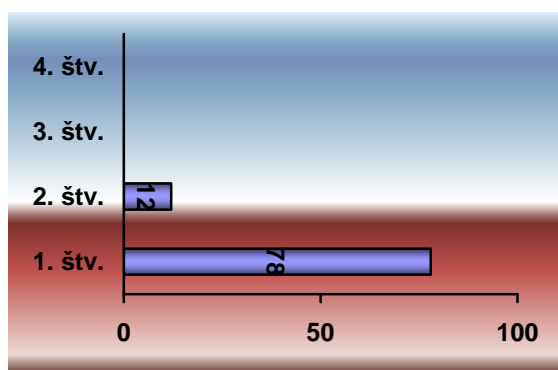
Prieskum preukázal, že 44% oslovených občas pociťuje obavy z toho, že by mohli byť zdravotne škodlivé, výnimočne pociťuje obavy 29% oslovených. 19% oslovených vôbec nepociťuje pri nákupe potravín obavy z toho, že by mohli byť zdravotne škodlivé a pravidelne pociťuje obavy z potravín 8% respondentov.

Graf č. 29 Pociťujete niekedy pri nákupe potravín obavy z toho, že by mohli byť zdravotne škodlivé?

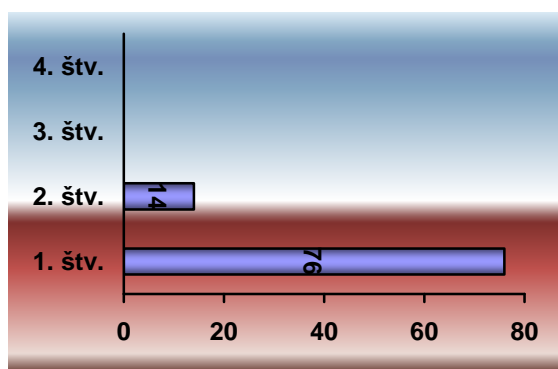

30. Ako často u vás vyvolávajú obavy z možnej zdravotnej škodlivosti nasledujúce druhy potravín?

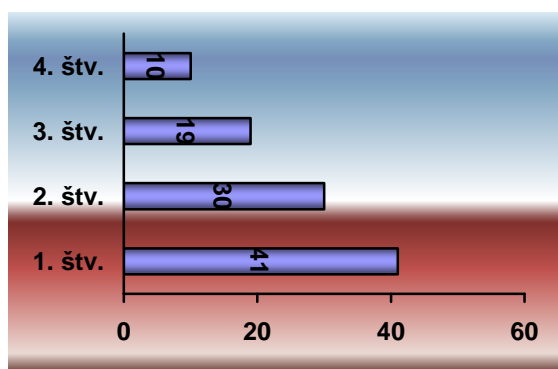
- hovädzie mäso u 78% opýtaných nikdy a 12% výnimočne
- bravčové mäso u 76% nikdy a 14% výnimočne
- hydina u 41% ľudí výnimočne, 30% občas, 19% často a 10% nikdy
- ryby u 98% nikdy a 2% len výnimočne
- vajcia u 80% nikdy, 12% výnimočne a 8% občas
- majonézy- 31% občas, 29% často, 28% výnimočne a 12% nikdy
- zelenina nepredstavuje riziko pre 84% a výnimočne 16% opýtaných
- ovocie nepredstavuje riziko pre 84% a výnimočne 16% opýtaných

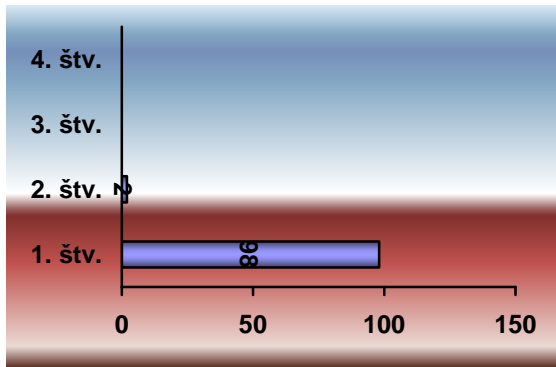
Grafické znázornenie výsledku pre hov. mäso

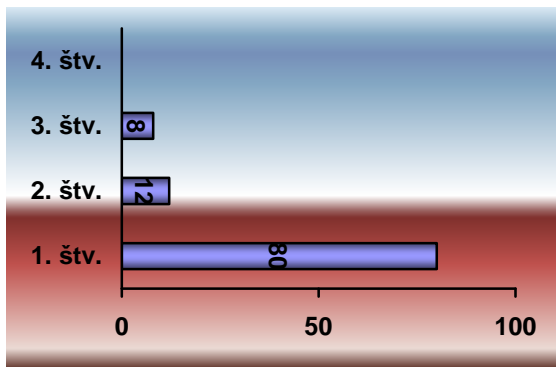
Grafické znázornenie výsledku pre bravčové mäso

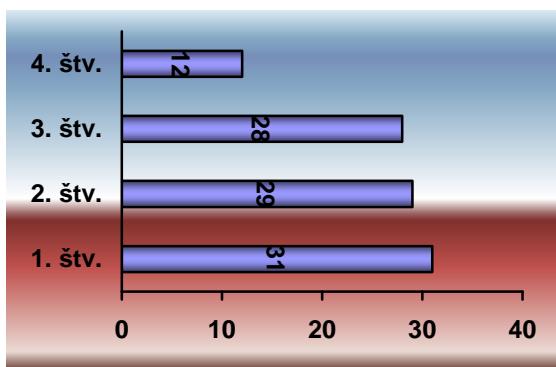
Grafické znázornenie výsledku pre hydinu

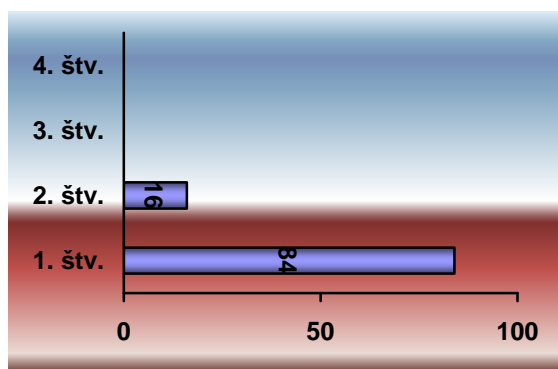
Grafické znázornenie pre ryby

Grafické znázornenie výsledku pre vajcia

Grafické znázornenie pre majonézu

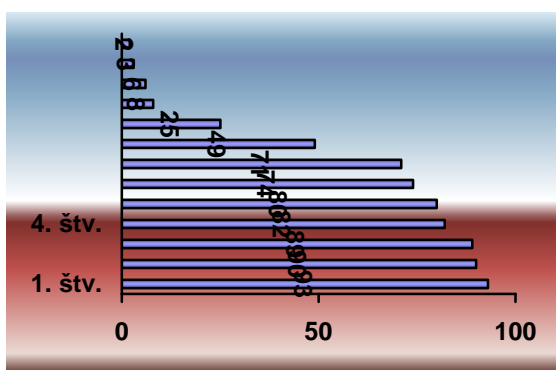

Grafické znázornenie pre ovocie a zeleninu

31. Čo podľa vás predstavuje reálne riziko ohrozenia zdravia? (označte 5 faktorov s uvedením poradia dôležitosti)

- 93 opýtaných označilo plesne
- 90 opýtaných výrobky po uplynutí doby spotreby
- 89 hygienu predaja
- 82 falšovanie potravín
- 80 porušenie obalov výrobkov
- 74 črevné a hnačkové ochorenia
- 71 hygienu pri spracovaní potravín
- 49 alergie
- 25 zbytky pesticídov a veterinárnych liečiv
- 8 prídavné látky
- 6 GMO
- 3 ťažké kovy
- 2 riziko BSE

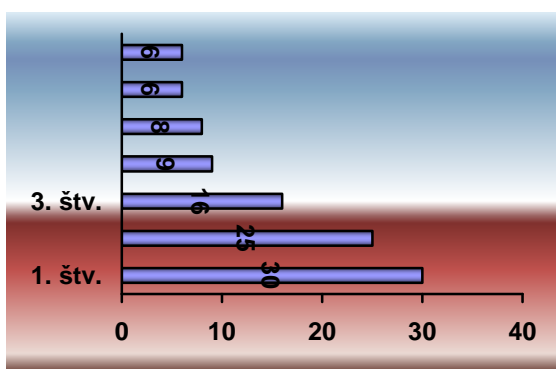
Graf č. 31 Čo podľa vás predstavuje reálne riziko ohrozenia zdravia?

32. Ak ste niekedy mali pocit ohrozenia vášho zdravia v súvislosti s bezpečnosťou kupovaných potravín uveďte v akej súvislosti

Z výsledkov vyplýva, že 25% opýtaných sa obáva plesní, zmenenej chuti, skazených, zhnitých potravín. Salmonela, žltáčka, rakovina a BSE predstavuje riziko pre 30% oslovených, 16% oslovených sa najviac obáva prítomnosti cudzích telies v potravine a dusičňany, aditíva, reziduá a liečivá sú prekážkou pre 9% oslovených. 8% oslovených pociťuje obavy z prelepovania štítkov, hygienu predaja považuje za dôležité 6% a zo zdravotných ťažkostí má obavy 6% oslovených.

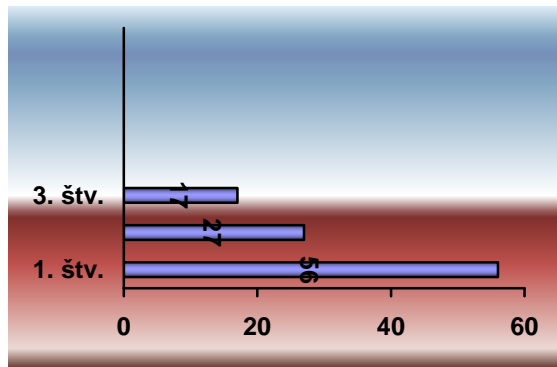
Graf č. 32 Ak ste niekedy mali pocit ohrozenia vášho zdravia v súvislosti s bezpečnosťou kupovaných potravín uveďte v akej súvislosti

33. Zaujímate sa o to, odkiaľ pochádzajú potraviny, ktoré nakupujete?

56% oslovených sa vyjadrilo, že väčšinou sledujú, odkiaľ pochádza potravina, 27% oslovených pri nákupe potravín to sleduje takmer vždy a 17% ľudí nesleduje vôbec, odkiaľ pochádza potravina, ktorú nakupujú.

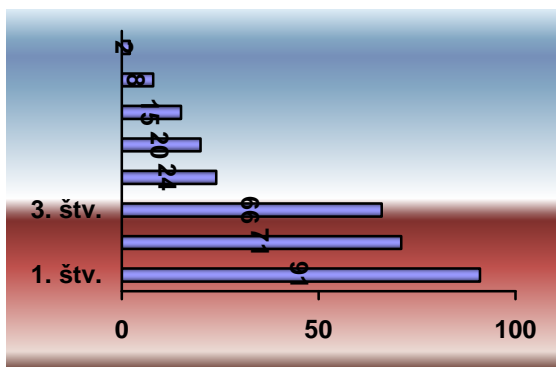
Graf č. 33 Zaujímate sa o to, odkiaľ pochádzajú potraviny, ktoré nakupujete?

34. Čo vás ovplyvňuje pri kúpe potravín? (označte 5 faktorov s uvedením poradia dôležitosti)

- 91 opýtaných označilo najčastejšie cenu
- 71 značku a výrobcu
- 66 grafické prevedenie obalu
- 24 chuť a vôňa výrobku
- 20 estetický vzhľad výrobku
- 15 spôsob výroby
- 8 zloženie a výživová hodnota
- 2 neprítomnosť GMO

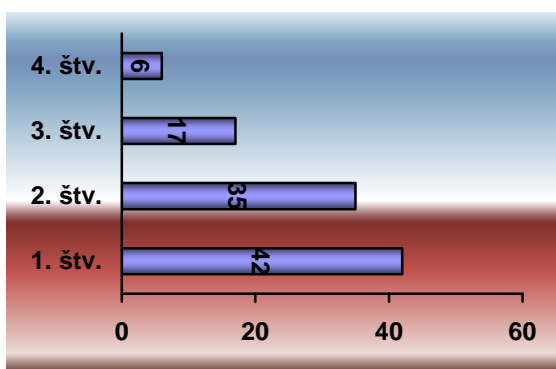
Graf č. 34 Čo vás ovplyvňuje pri kúpe potravín?

35. Dokážete odhadnúť, akú finančnú čiastku minie priemerne vaša domácnosť na potraviny v rôznych druhoch obchodov?

3- 100€ mívajú opýtaný najviac na potreby každodennej spotreby v supermarketoch- až 42% (42 osôb). Hneď po supermarketoch nasleduje hypermarket, kde 35% oslovených (35 osôb) nakupuje do domácnosti. V malých samoobsluhách nakupuje potraviny 17% oslovených a najmenej ľudí mívajú financie v malých diskontných predajniach- 6%.

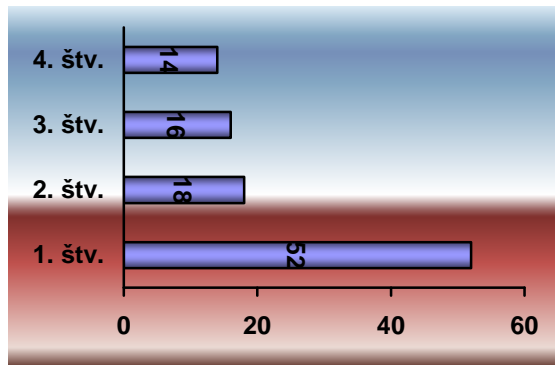
Graf č. 35 A Dokážete odhadnúť, akú finančnú čiastku minie priemerne vaša domácnosť na potraviny v rôznych druhov obchodov? 3-100€

Od 100-166€ minie priemerne 52% oslovených v supermarketoch, hypermarkety navštevuje len 18% oslovených. Hneď za hypermarketmi nasledujú malé samoobsluhy,

v ktorých minie 16% oslovených financie na nákup rôznych potravín a diskontné potraviny navštevuje len 14% oslovených.

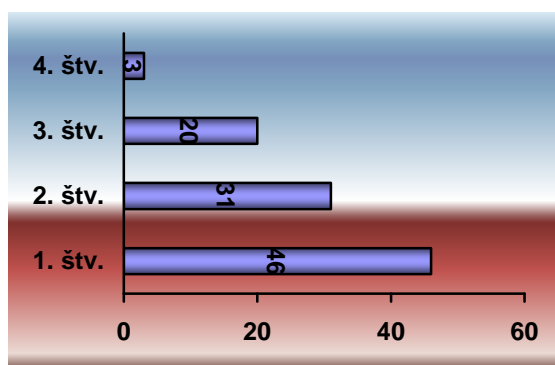
Graf č. 35 B Dokážete odhadnúť, akú finančnú čiastku minie priemerne vaša domácnosť na potraviny v rôznych druhov obchodov? 100- 166€

Viac ako 166€

- 46% v hypermarketoch
- 31% v supermarketoch
- 20% v diskontných predajniach
- 3% v malých samoobsluhách

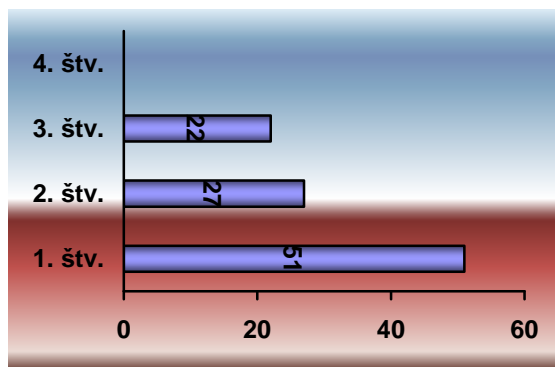
Graf č. 35 C Dokážete odhadnúť, akú finančnú čiastku minie priemerne vaša domácnosť na potraviny v rôznych druhov obchodov? Viac ako 166€

36. Stravujete sa pravidelne na svojom pracovisku?

Stravovanie sa na svojom pracovisku patrí pre 51% oslovených medzi zriedkavú záležitosť. Až 27% oslovených považuje stravovanie sa na svojom pracovisku za nevhodné a pre 22% oslovených patrí strava na pracovisku za každodennú súčasť práce.

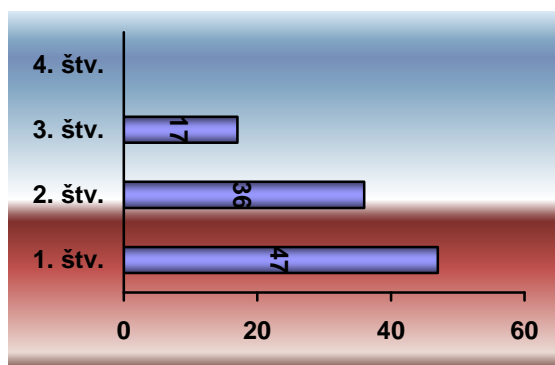
Graf č. 36 Stravujete sa pravidelne na svojom pracovisku?

37. Považujete hygienickú úroveň reštauračného zariadenia za vyhovujúcu?

47% opýtaných považuje hygienickú úroveň reštauračného stravovania z otázky č. 37 za vyhovujúcu bez výhrad, 36% ju považuje za vyhovujúcu s výhradami a 17% opýtaných nepovažuje hygienu reštauračného zariadenia za vyhovujúcu.

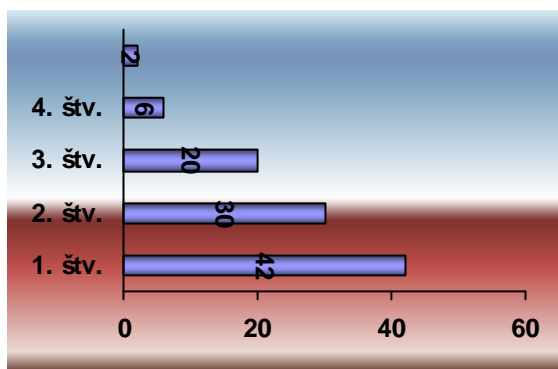
Graf č. 37 Považujete hygienickú úroveň reštauračného zariadenia za vyhovujúcu?

38. Ako často sa stravujete v reštauračných zariadeniach?

Na Slovensku zatiaľ nie je stravovanie sa v reštauráciách taká bežná záležitosť ako v okolitých krajinách. Po prieskume sa zistilo, že 42% oslovených sa stravuje v reštauráciách 1-2x do mesiaca. 1-2x do týždňa využíva reštauračné služby 20% oslovených. Pre 30% opýtaných nepôsobia reštaurácie dôverhodne, preto sa tam nestravujú vôbec. Pre 6% ľudí je reštaurácia miesto, kde uspokojia svoje potreby aj 3-5x do mesiaca. Len 2% oslovených využíva reštauráciu viac ako 5x do mesiaca.

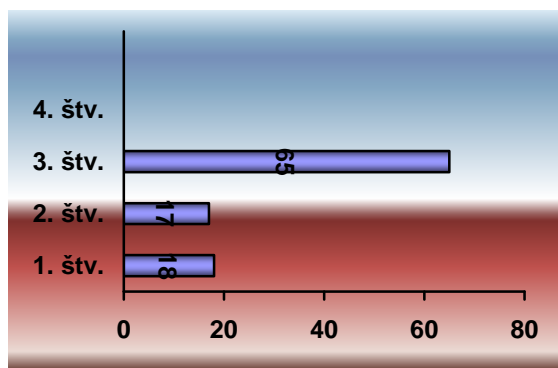
Graf č. 38 Ako často sa stravujete v reštauračných zariadeniach?

39. Dôveruje potravinám rýchleho občerstvenia?

18% oslovených ľudí dôveruje potravinám rýchleho občerstvenia bez výhrad, s výhradami dôveruje potravinám občerstvenia 17% oslovených a za hygienicky nevyhovujúce považuje potraviny rýchleho občerstvenia 65% oslovených.

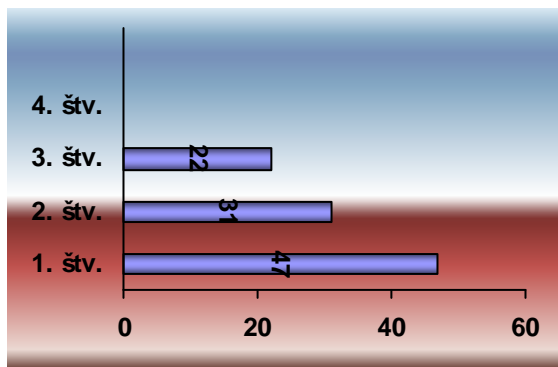
Graf č. 39 Dôverujete potravinám rýchleho občerstvenia?

40. Dôverujete hotovým jedlám predávaným v zmrazenom stave?

Hotovým jedlám v zmrazenom stave nedôveruje 47% oslovených. Hneď za tým nasleduje 31% oslovených, ktorí dôverujú hotovým jedlám bez výhrad a 22% dôveruje hotovým jedlám predávaným v zmrazenom stave s výhradami.

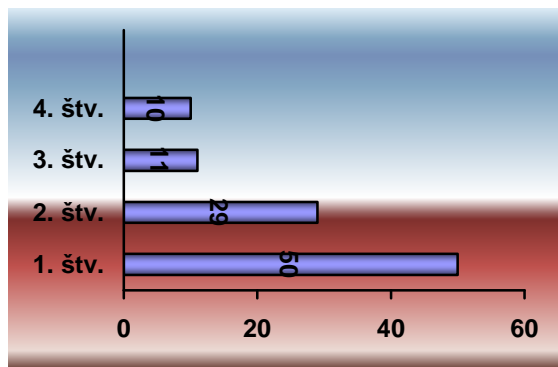
Graf č. 40 Dôverujete hotovým jedlám predávaným v zmrazenom stave?

41. Aký trest by bol podľa vás vhodný pre toho, kto svojimi potravinami ohrozuje zdravie ľudí?

- 50% opýtaných by zakázala činnosť
- 29% navrhuje peňažný trest
- 11% zastavenie činnosti
- 10% prepustením zo zamestnania

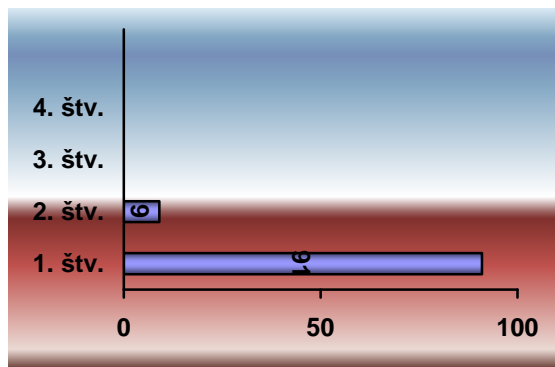
Graf č. 41 Aký trest by bol podľa vás vhodný pre toho, kto svojimi potravinami ohrozuje zdravie ľudí?

42. Je podľa vás potrebné uzákonit' povinnú odbornú spôsobilosť pracovníkov pracujúcich s potravinami?

91% opýtaných považuje za potrebné uzákonit' povinnú odbornú spôsobilosť pracovníkov pracujúcich s potravinami, 9% to za potrebné nepovažuje

Graf č. 42 Je podľa vás potrebné uzákonit' povinnú odbornú spôsobilosť pracovníkov pracujúcich s potravinami?

5 ZÁVER

Informovanosť spotrebiteľov o potravinách a ich označovaní je jedným z najdôležitejších faktorov pre správny vývoj ekonomiky doma aj v zahraničí. Cieľom Potravinového kódexu je oboznámenie spotrebiteľov o potravinách a údajoch nachádzajúcich sa na obale, ktoré musia byť zrozumiteľné a označované podľa zákona, pretože predstavujú pre spotrebiteľa prostriedok na uspokojenie každodenných potrieb. Tieto informácie majú za úlohu chrániť spotrebiteľa pred potravinami, ktoré nie sú vhodné na konzum a môžu zapríčiniť nepriaznivé zmeny zdravotného stavu.

Cieľom práce bolo pomocou využitia prieskumu poukázať na informovanosť obyvateľov prevažne stredného Slovenska. Na ich základe určiť ciele, priority a opatrenia vedúce k ich naplneniu.

V úvode práce sú zahrnuté všeobecné požiadavky na označovanie potravín, aby spotrebiteľ nemohol byť pri kúpe potravín uvedený do omylu nevedomosťou, alebo prostredníctvom predávajúceho. V kapitole „nové pravidlá pre označovanie biopotravín“ je hlavným cieľom zlepšiť orientáciu a informovanosť spotrebiteľov a uľahčiť identifikáciu biopotravín na trhu. Označovanie výrobkov vhodných pre diabetikov predstavuje skupinu potravín určených pre zvláštnu výživu. Nasleduje označovanie GM výrobkov, kde sa názory spotrebiteľov diametrálne odlišujú. V kapitole „Prídavné látky“ sú špecifikované požiadavky na označovanie prídavných látok, ktoré sa samostatne nekonzumujú, ale pridávajú sa do potravín. Cudzorodé látky ako kontaminanty, reziduá pesticídov alebo veterinárnych liečiv sú prísne sledované a kontrolované v potravinách.

Za najdôležitejší cieľ sa pokladá zvýšenie informovanosti obyvateľov, zvýšenie záujmu o danú problematiku týkajúcu sa označovania potravín a tým aj celkové zlepšenie zdravotného stavu, ktorý je ovplyvnený práve konzumovanými potravinami.

V závere práce môžeme skonštatovať, že cieľ sa podarilo naplniť. Práca tak získava význam hlavne pre obyvateľov, ktorí s údajmi na obaloch potravín neboli oboznámený, alebo boli pre nich nezrozumiteľné.

6 POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BANDLEROVÁ, A. et al. 2003. *Medzinárodný obchod s poľnohospodárskymi komoditami v EÚ*. Nitra: SPU, 2003. 123s. ISBN 80 – 8069 – 159 – 2.
2. BERÁNKOVÁ, J. 2009. Označovanie výrobkov vhodných pre diabetikov. In *Potravinárska Revue* 6, 21. 5. 2009, č. 3, s.17-19.
3. GOLIAN, J., SOKOL, J., CHOVANEC, M., 2005 .Organizácia a výsledky kontroly cudzorodých látok v potravinovom reťazci v rámci kompetencií ŠVPS SR. In *Zborník referátových a posterových príspevkov z XX vedeckej konferencie Cudzorodé látky v požívatinách*, Bratislava: STU, 2005, s. 15
4. HAŠČÍK, J., 2005. Označovanie potravín, harmonizácia s predpismi EÚ. In *Zborník referátových a posterových príspevkov z konferencie Výživa- potraviny- legislatíva*, Bratislava: STU, 2005, s. 126- 128
5. HAVENAR, R., HUIS INT VELD, J., 1992. Probiotic: A general view. In *Wood B. J. B.: The Lactic Acid Bacteria*, Vol. 1: The Lactic Acid Bacteria in Health and Disease, Chapman & Hall, New York, NY, 1992, s. 209-224
6. HALGAŠOVÁ, J. 2007. Označovanie potravín. In *trendy v potravinárstve*, roč. 14, 2007, č.4, s. 9-11. ISSN 1336–085x
7. HORSKÁ, E. – KAPSDORFEROVÁ, Z.2004. Vybrané aspekty ochrany spotrebiteľa na trhu potravín EÚ. In *Zborník anotácií z vedeckej konferencie k dištančnému vzdelávaniu v oblasti agrárneho práva formou E – learningu*. Nitra, SPU, 2004, s. 13.
8. IHNÁTOVÁ, M., BÍREŠ, J., MATUŠOVÁ, M., 2005. Organizácia a výsledky kontroly cudzorodých látok v potravinovom reťazci v rámci kompetencií ŠVPS SR. In *Zborník referátových a posterových príspevkov z XX vedeckej konferencie Cudzorodé látky v požívatinách*, Bratislava: STU, 2005, s. 15
9. KITA, J., 2002. *Marketing 2*. Edícia ekonómia, 2002. Bratislava, s. 411, ISBN 80-89047-23-8.
10. KROČANOVÁ, M. 2006. Spotrebiteľ a reklama. In *Zborník vedeckých prác zo seminára „ Týždeň európskych dní vedy"*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2006, s.186

11. KUBICOVÁ, E. 2006. Vývojové tendencie na trhu potravín. In *Zborník vedeckých prác zo seminára „ Týždeň európskych dní vedy“*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2006, s. 191.
12. KROMEROVÁ, K. 2007. Nový prístup pre označovanie potravín z pohľadu výživových a zdravotných tvrdení. In *Európsky vedecký seminár (CD-ROM)*. Tatry, 2007, p. 12, CD – 434
13. KANTÍKOVÁ, M., JOHANES, M., 2009), Sledovanie cudzorodých látok v rezorte Ministerstva pôdohospodárstva SR. In *Additives and Cont Aminants in Food*, Bratislava: STU, 2009, s. 10-16
14. REIN ET AL, 2001. Probiotic Enterococcus faecium strain is a possible recipient vanA gene cluster. In *Clin. Infect. Dis.*, 2001, 9, s. 1384- 1385
15. RAJZÁK, P., GULOVIČ, J., JURIŠ, P., 1998. Cílené previerky označovania a skladovania potravín v košickom kraji. In *Hygiena alimentarium XIX*, Košice: ŠVS SR, Univerzita veterinárneho lekárstva, 1998, s. 177-178.
16. SERENČEŠ, R. 2005. Spotrebiteľská politika. In *Prednáškový cyklus,2005*. Dostupné na : <http://www.Fem.uniag.sk/Roman.Serences/student.html>
17. ŠINKOVÁ, T. 2007. Označovanie prídavných látok. In *Trendy v potravinárstve*, roč. 14, 2007, č. 4, s. 14. ISSN 1336-085x
18. TRUSTOVÁ, I., 2009. Sledovanie cudzorodých látok v rezorte Ministerstva pôdohospodárstva SR. In *Additives and Cont Aminants in Food*, Bratislava: STU, 2009, s.17-24.
19. TIMKO, J. 2006: GMO – súčasný stav, trendy a výzvy. Moderné biotechnológie prinášajú účinok. In *poľnohospodár*, roč. 50, 13. januára 2006, č. 8, s. 2. ISSN 1336-2909
20. VAVŘINKOVÁ, J. 2007. Ochrana pred spotrebiteľom. In *Trend*, 16. roč. 2007, č. 25, s.3.
21. VOZÁR, J., LAPŠANSKÝ, L., 2001. Komentár k zákonníku o reklame. In *Ekonomický a právny poradca podnikateľa*, 2001.č. 11, s. 18-25.
- 22.(URL1)
(http://www.potravinarstvo.com/pksr/2cast_pksr/2_hlava_oznacovanie_potravin/2004_118_7.pdf)
23. (URL2)

(http://www.potravinarstvo.com/pksr/2cast_pksr/2_hlava_oznacovanie_potravin/2004_1187.pdf)

24. (URL3)

http://www.spotrebitele.info/potraviny_zdravi/clanek.shtml?x=2340396

25. (URL4)

<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1224>

26. (URL5)

(http://www.greenpeace.sk/medianet/archiv/national/story_260.htm, 2006)

27. (URL6)

<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1224>

PRÍLOHY

Bezpečnosť potravín z pohľadu spotrebiteľa

1. Aká je zdravotná bezpečnosť potravín vyrábaných a predávaných v SR?

- veľmi vysoká
- skôr vysoká
- skôr nízka
- veľmi nízka

2. Aká je zdravotná bezpečnosť potravín vyrábaných v zahraničí a predávaných v SR?

- veľmi vysoká
- skôr vysoká
- skôr nízka
- veľmi nízka

3. Aká je kvalita potravín vyrábaných a predávaných v SR?

- veľmi vysoká
- skôr vysoká
- skôr nízka
- veľmi nízka

4. Aká je kvalita potravín vyrábaných v zahraničí a predávaných v SR?

- veľmi vysoká
- skôr vysoká
- skôr nízka
- veľmi nízka

5. Ako sa podľa vás zmenila zdravotná bezpečnosť potravín vyrábaných na slovenskom trhu po vstupe do EÚ?

- zvýšila sa
- zostala rovnaká
- znížila sa

6. Ako je podľa vás kontrolovaná zdravotná bezpečnosť potravín predávaných v SR?

- veľmi dobre
- slabo
- priemerne
- nedostatočne

7. Ktoré orgány kontrolujú zdravotnú bezpečnosť potravín predávaných v SR?

- Štátna veterinárna a potravinová správa
- Úrady verejného zdravotníctva
- Slovenská obchodná inšpekcia

8. Ktoré orgány kontrolujú zdravotnú bezpečnosť pokrmov v spoločnom stravovaní?

- Štátna veterinárna a potravinová správa
- Úrady verejného zdravotníctva

- Slovenská obchodná inšpekcia

9. Ako ste spokojní s hygienickými podmienkami predaja potravín v SR?

- Veľmi spokojný
- priemerne spokojný
- v prevažnej miere spokojný
- málo spokojný

10. Je podľa vás odlišná kvalita potravín predávaných v SR?

- áno
- nie

11. Rozlišujete pri nákupe potravín jednotlivé výrobky podľa kvality?

- áno
- nie

12. Myslíte si, že máte možnosť nakupovať potraviny vyššej kvality a môžete ich u vás dostať kúpiť?

- áno
- nie

13. Nakupujete niekedy potraviny vyššej kvality?

- áno
- nie

14. Čo vás vedie k tomu, že nakupujete potraviny vyššej kvality?

- starostlivosť o zdravie
- pôžitok, možnosť vyskúšať niečo nezvyčajné
- fakt, že sú lepšie kontrolované
- dostatok finančných prostriedkov

15. Čo by vás prinútilo k tomu, aby ste kvalitné potraviny aj za vyššiu cenu nakupovali?

- zhoršený zdravotný stav
- viac informácií o kvalite potravín
- lepšia životná úroveň
- viac propagácie

16. Za akých okolností by ste nakupovali kvalitné potraviny častejšie?

- zdravotný stav
- ekonomická situácia
- rozdiely v kvalite bežných výrobkov

17. Za akých okolností by ste kvalitné potraviny nenakupovali?

- vysoká cena
- drahšie nemusí vždy znamenať kvalitnejšie
- kvalitné potraviny nepotrebujem

18. Sledujete informácie uvedené na obale?

- sledujem ich takmer vždy
- väčšinou ich sledujem
- sledujem ich len niekedy
- nesledujem ich vôbec

19. Myslíte si, že informácie uvedené na obaloch sú

- vždy dostačujúce
- väčšinou dostačujúce
- väčšinou nedostačujúce
- vždy nedostačujúce

20. Do akej miery podľa vás údaje uvedené na obaloch výrobkov zodpovedajú skutočnosti?

- u všetkých výrobkov zodpovedajú skutočnosti
- u väčšiny výrobkov zodpovedajú skutočnosti
- u väčšiny výrobkov nezodpovedajú skutočnosti
- u žiadneho výrobkov nezodpovedajú skutočnosti

21. Sú pre vás údaje na obaloch zrozumiteľné?

- vždy sú zrozumiteľné
- väčšinou sú zrozumiteľné
- väčšinou sú nezrozumiteľné
- vždy sú nezrozumiteľné

22. Považujete za potrebné, alebo zbytočné, aby sa na obaloch potravín uvádzala krajina pôvodu a výrobcu?

- považujem to rozhodne za dôležité
- považujem to skôr za dôležité
- považujem to skôr za nedôležité
- považujem to rozhodne za nedôležité

23. Poznáte označenie „Slovak Gold“?

- áno
- nie

24. Poznáte národnú značku kvalitných surovín?

- áno
- nie

25. Myslíte si, že máte dostatok alebo nedostatok informácií ohľadne bezpečnosti potravín?

- mám rozhodne dostatok informácií
- mám skôr dostatok informácií
- mám rozhodne nedostatok informácií
- mám skôr nedostatok informácií

26. Z ktorých zdrojov čerpáte najčastejšie informácie o bezpečnosti potravín?

- denná tlač, časopisy
- televízia
- rozhlas
- internet
- letáky, brožúry, odborné časopisy
- od známych a kolegov

27. Ktorý zdroj poskytujúci informácie o bezpečnosti potravín je podľa vás naj dôveryhodnejší?

- štátna správa
- súkromný sektor
- médiá
- odborné časopisy
- internet

28. Ktoré informácie o bezpečnosti potravín vám najviac chýbajú?

- o presnom zložení výrobku
- o škodlivosti, zdravotných rizikách
- o použitých konzervačných látkach
- o genetickej úprave
- o pôvode surovín, z ktorých je potravina zložená

29. Pociťujete niekedy pri nákupe potravín obavy z toho, že by mohli byť zdravotne škodlivé?

- pravidelne pociťujem obavy
- občas pociťujem obavy
- len výnimočne pociťujem obavy
- vôbec nepociťujem obavy

30. Ako často u vás vyvolávajú obavy z možnej zdravotnej škodlivosti nasledujúce druhy potravín?

	často	občas	výnimočne	nikdy
Hov. mäso				
Brav. Mäso				
Hydina				
Ryby				
Vajcia				
Majonézy				
Zelenina				
Ovocie				
iné				

31. Čo podľa vás predstavuje reálne riziko ohrozenia zdravia? Označte 5 faktorov s uvedením poradia dôležitosti

- výrobky po uplynutí spotreby
- porušenie obalov
- črevné a hnačkové ochorenia
- ťažké kovy
- zbytky pesticídov
- hygiena pri spracovaní
- hygiena predaja
- falšovanie potravín
- riziko BSE
- plesne
- prídavné látky
- alergie
- GMO

32. Ak ste niekedy mali pocit ohrozenia vášho zdravia v súvislosti s bezpečnosťou kupovaných potravín uveďte v akej súvislosti.

- plesne, zmenená chuť, vôňa...
- zdravotné ťažkosti
- obavy zo závažných ochorení
- obavy z obsahu dusičnanov
- prítomnosť cudzích telies
- prelepované štítky
- hygiena predaja
- iné

33. Zaujímate sa o to, odkiaľ pochádzajú potraviny, ktoré kupujete?

- áno sledujem to vždy
- väčšinou to sledujem
- nesledujem to

34. Čo vás ovplyvňuje pri kúpe potravín? Označ 5 faktorov s uvedením poradia dôležitosti

- cena
- značka, výrobca
- chuť a vôňa
- estetický vzhľad
- zloženie a výživová hodnota
- spôsob výroby
- grafické prevedenie obalu
- recyklovateľnosť
- neprítomnosť GMO

35. Dokážete odhadnúť, akú finančnú čiastku minie priemerne vaša domácnosť na potraviny v rôznych druhoch obchodov?

	hypermarkety	supermarkety	Diskontné predajne	Malé samoobsluhy
Nič				
3- 100€				
100- 166€				
Viac ako 166€				

36. Stravujete sa pravidelne na svojom pracovisku?

- áno
- nie
- zriedkavo

37. Považujete hygienickú úroveň reštauračného zariadenia za vyhovujúcu?

- áno bez výhrad
- áno s výhradami
- nie

38. Ako často sa stravujete v reštauráciách?

- 1- 2x do týždňa
- 1- 2x do mesiaca
- 3- 5x do mesiaca
- viac ako 5x do mesiaca
- vôbec sa nestravujem v reštauráciách

39. Dôverujete potravinám rýchleho občerstvenia?

- áno bez výhrad
- áno s výhradami
- nie

40. Dôverujete hotovým jedlám predávaným v zmrazenom stave?

- áno bez výhrad
- áno s výhradami
- nie

41. Aký trest by bol podľa vás vhodný pre toho, kto svojimi potravinami ohrozuje zdravie ľudí?

- zastavenie činnosti
- zákaz činnosti
- peňažný trest
- Prepustenie zo zamestnania

42. Je podľa vás potrebné uzákonit' povinnú odbornú spôsobilosť pracovníkov pracujúcich s potravinami?

- áno
- nie